Grigore Constantinescu

Comuna

CETĂŢENI

PITEŞTI

MMXV

CETĂŢENI

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din 3 sate: **Cetăţeni**; Lăicăi, Valea Cetăţuia.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDEŢULUI: 91 km.
SUPRAFAŢĂ: 34 km^2.
POPULAŢIE: 3.057 locuitori [1.492 M + 1.565 F] (2011).
Comună înfrăţită cu localitatea San Vicenzo la Costa [Italia].

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Cetăţeni – 1548 [7056] aprilie 25 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. II, doc. 394).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Cetățeni.

Așezarea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Mircea Ciobanul la 25 aprilie 1548, prin care se confirmă pârcălabului Mihnea și fratelui său, Vlaicu, proprietăți în satul Cetățeni, „dobândite" de Vlaicu logofăt de la Barbu al Gogașoaiei încă din vremea lui Vlad Înecatul, domnul Țării Românești [1530-1532].

Sit arheologic: Ansamblul fortificațiilor și așezărilor dacice și medievale de la Cetățeni: Fortificația dacică cu locuință turn pe monticolul Cetățuia [sec. III-I a. H]; Ansamblul mormintelor de înhumaţie şi de incineraţie, cu ciste rectangulare din plăci de piatră [sfârșitul epocii pietrei și începutul epocii bronzului], la „Cornul Malului" şi „La cruce". Așezarea dacică, pe platoul de la râu [sec. III-I a. H]; Cimitirul de pe platoul de lângă râu [sec. XIII-XIV]; Fortificația medievală, pe monticolul Cetățuia [sec. XIII-XIV]; Așezarea medievală și ruinele celor trei biserici, pe platoul de lângă râu [sec. XIII-XIV]. Cetatea de pământ hallstattiană târzie, în punctul Grigoroaia, la vest de sat.

„Cetatea lui Negru-Vodă" – cea mai veche fortificaţie cunoscută până în prezent la sud de Carpaţi – a reprezentat centrul unei puternice formaţiuni statale geto-dacice distruse în cursul acţiunii de unificare şi centralizare statală a populaţiei dacice întreprinse de regele Burebista.

TOPONIMIE:

- **Cetăţeni** – toponim istoric relevând existenţa anterioară a unei cetăţi situate pe un monticol, realitate istorică pe deplin confirmată arheologic, *cetăţeni* fiind, în acest caz, „locuitorii din cetate". În «Dicţionarul geografic al judeţului Muscel», se menţionează că „numele satului provine de la Cetatea lui Negru Vodă". În satul actual, au fost înglobate fostele sate: Cetăţenii din Vale şi Cetăţenii din Deal [1950].

- **Lăicăi** – toponim istoric provenit din antroponimicul *Vlaicu* (cu afereza lui *V*), deşi, prin tradiţia orală, se atribuie întemeierea aşezării unei femei – *Laica*. În satul actual Lăicăi, a fost înglobat satul Diaconeşti [1950].

- **Valea Cetăţuia** – toponim istoric (hidronim cu structură compusă) reflectând dominanta reliefului asociată cu un punct de reper –*cetăţuie,* diminutival care indică existenţa locală anterioară a unei fortăreţe de dimensiuni reduse.

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Arhitectură populară caracteristică zonei Muscel. Sub raportul elevaţiei, casele prezintă similitudini, prin plan şi funcţionalitate, cu construcţiile de locuit tipice aşezărilor cu caracter economic determinat, în special, de existenţa unor ocupaţii tradiţionale: pomicultura şi păstoritul. Edificate din bârne de lemn (la nivelul superior) şi din piatră alternând cu cărămida (la nivelul inferior), construcţiile se particularizează prin originalitate în tratarea arhitecturală a faţadelor. Interioarele locuinţelor ţărăneşti reflectă, prin modalitatea de organizare, ca, de altfel, şi portul popular, preocupări casnice specifice: „confecţionarea hainelor de lână, ţesăturilor şi maramelor".

În domeniul artei populare, s-au remarcat, în fazele finale ale concursurilor naţionale organizate în perioada anilor 1956–2006, creatoarele din localitate care au obţinut premii ori menţiuni pentru confecţionarea ţesăturilor de interior şi port popular: Filomela Panţuroiu; împletituri din răchită: Margareta Avel.

Un folclor pastoral de excepţie particularizează, sub acest aspect, creaţia lirică şi coregrafică locală.

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, elemente de particularizare locală prezintă dansurile: Bordeiaşul, Brâul pe 6, Chindia, Floricica, Hora mare, Hora miresii, Hora Nuţii, Mânioasa, Romanul, Sârba, Sârba a 6-a, Sârba lui 22, Ungurica.

Târguri tradiţionale organizate cu ocazia sărbătorilor religioase: Duminica Tomii – în Vadul Lin; Naşterea Sf. Ioan Botezătorul (24 iunie), Schimbarea la Faţă a Mântuitorului (6 august), Naşterea Maicii Domnului (8 septembrie) – în Lăicăi. Produsele industriei casnice locale erau, de asemenea, „desfăcute în târgurile din Voineşti-Dâmboviţa şi Cândeşti".

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

Remarcabilele obiective istorice justifică includerea localităţii în circuitul turistic zonal şi, implicit, naţional, întrucât, întreaga aşezare Cetăţeni a avut un rol important în epoca de constituire şi consolidare a voievodatului Ţării Româneşti. Se conservă resturile unei aşezări „de tip urban, cu două biserici ce par a fi construite în secolul al XIII-lea".

✚Biserica rupestră Cetăţeni –[▲]– situată în zona terminală a crestei de intersecţie dintre afluenţii Valea lui Coman şi Valea Chiliilor, la circa 700 m altitudine. Acces, pe o potecă urcând printre stânci, peste firul râului Dâmboviţa, din DN 72A, de la borna kilometrică indicând distanţa de 20,5 km spre Câmpulung-Muscel şi de 67,5 km faţă de Târgovişte, vechile cetăţi de scaun ale Ţării Româneşti. Considerată, de către Ioanichie Bălan, „cea mai aspră vatră de sihăstrie din Ţara Românească", a avut, iniţial, hramul «Soborul Sfinţilor Îngeri» – simbolic pentru sihaştrii retraşi în această pustietate din apropierea cerului, care trăiau sub seducţia vieţii netrupeşti a cetelor îngereşti. Amenajată într-o peşteră naturală, cu o turlă de lemn servind drept clopotniţă, biserica rupestră datând, probabil, din prima jumătate a secolului al XIV-lea, este atribuită unui act ctitoricesc al familiei domnitoare a Basarabilor întemeietori de ţară. Accesul în locaşul de cult compartimentat, potrivit ritului ortodox, în: pronaos, naos şi altar, se face printr-un mic pridvor de lemn. O inscripţie din 1923, plasată în zona nordică a pronaosului, precizează următoarele: „Acest sfânt locaş cu numele Cetăţuia, care, de la Negru Vodă îşi are începutul, a fost, şi în trecut, schit de călugări şi, în vremuri grele, loc de scăpare pentru voievozii ţării, însă, cu trecerea timpului, a căzut în ruine, ajungând chiar adăpost vitelor. S-a restaurat cu ajutorul preotului Gheorghe Moisescu de la Biserica Domnească din Câmpulung, ajutat de ieromonahul Agatanghel Andriţoiu din Schitul Stânişoara (Argeş) şi fratele monah Nicolae Băcioiu de la peştera Ialomicioara, la 1915-1916. S-a sfinţit în ziua de 22 iulie 1923.". Asociind începuturile aşezământului monahal cu domnia lui Nicolae Alexandru Basarab şi cu soţia acestuia, Doamna Clara, imaginaţia populară i-a atribuit domniţei de religie catolică un spaţiu special de rugăciune – „altarul Doamnei Clara", amenajat în partea sudică a pronaosului. Se observă existenţa a trei straturi de pictură: iniţială – efectuată la o dată incertă; pictura mediană – din a doua jumătate a sec. XVIII; a treia – din 1859. În altar, se conservă fragmente din pictura murală originară. Mântuitorul este pictat pe tavanul naosului, iar deasupra uşii, sunt reprezentaţi în tablourile votive: legendarul voievod Radu Negru, Nicolae Alexandru Basarab şi jupanul Gheorghe Vineţeanu, primii în haine voievodale şi cu însemne princiare: coroane, iar ultimul, în costum boieresc specific secolului al XIV-lea; acestora le este alăturat un călugăr, Iosif stareţul, îmbrăcat în haine monahale. Tablourile votive au fost descoperite în urma operaţiunilor de restaurare a picturii iniţiale de către pictorul Teodorescu, în 1922. Biserica rupestră a fost extinsă planimetric, prin adăugarea unui pridvor de lemn, în cursul reparaţiilor efectuate în 1859. Ansamblul monahal a fost restaurat în 1915-1916. De menţionat, că, în proscomidiar, din pereţii stâncii, picură miraculos un fir subţire de apă. Captarea apei pluviale pentru uzul obştii monahale se efectuează într-un bazin circular cu diametrul de 5-6 m şi adâncimea de circa 5 m săpat în stâncă. În acest spaţiu de religiozitate, a fost înălţată o troiţă de lemn lucrată de Ion Dogaru şi Toma Panait, cu

cheltuiala familiei Alexandru Ioan, în 1947. Biserica de lemn amplasată lângă biserica rupestră a fost realizată de către meşteri din zona Maramureşului şi asamblată, după ce lemnele au fost cărate cu dificultate în spate de la şosea pe poteca sinuoasă care duce spre schit. Deasupra stâncii în care este săpată biserica, a fost incizată, în zona nordică, imaginea unui „cavaler trac", în relief negativ.

Biserica rupestră a fost semnalată iniţial documentar, în anul 1574, în memorialul de călătorie al călugărului polonez Stykovsky, ulterior, în anii: 1658, 1673-1677– cu referire la „renovarea" de către marele vornic Neagoe Secuianu a bisericii rupestre, 1694, 1746, 1754. Tradiţia orală locală „fertilizată" de imaginaţia călugărilor din sihăstrie aminteşte de prezenţe voievodale la biserica rupestră: Mihai Viteazul [1593-1601], Constantin Brâncoveanu [1688-1714] – vizitele acestora, de scurtă durată, fiind raportate la evenimente istorice reale. Aşezământul monahal a beneficiat de însemnate privilegii domneşti sub Alexandru Ipsilanti, întărindu-se cartea voievodului Constantin Racoviţă, prin care „Cetatea Negru Vodă era scutită de trei oameni, ce n-aveau să dea bir şi de dijmărit 50 stupi şi 100 de oi". În catagrafia anului 1810, schitul se afla sub epitropia marelui vornic Radu Golescu şi avea un singur preot. Distrus de turci în cursul evenimentelor din 1821, schitul va fi reparat de locuitorii satului Cetăţeni, în 1828. Constatând starea avansată de degradare a aşezământului, farmacistul câmpulungean Gabriel Dimitriu intervine, în 1911, la Comisiunea Monumentelor Istorice, solicitând o intervenţie imediată pentru salvarea acestui important sit istoric. Vatră de isihasm, Cetăţuia Negru Vodă va deveni locul de veşnică odihnă, încă din anul 1638, al călugărului „Ioanichie schimonah", al cărui nume este săpat într-o peşteră suspendată pe panta muntelui – „singurele moaşte întregi şi curat mirositoare ale unui cuvios român din secolul al XVII-lea păstrate până în zilele noastre.".

În anul 1992, aşezământul monahal a fost ridicat la rang de mănăstire, stareţ devenind teologul Maxim Ghinea, originar din Bucureşti. Profund impresionat de „pitorescul sălbatic al vetrei monahale", scriitorul Mihai Rădulescu a numit Biserica rupestră Cetăţuia – „Meteora României".

✚Biserica «Sf. Teodor Tiron»+«Sf. Ştefan» Cetăţeni-Deal [1833]~ctitorită de obştea satului •intervenţii: refacerea zidurilor [1901]; repararea acoperişului [1969] •pictură murală: anonim [1833]; repictare [1936].

✚Biserica «Intrarea în Biserică a Maicii Domnului» Cetăţeni-Vale [1868-1871]~ctitorită cu contribuţia financiară substanţială a regelui Carol I, care a donat 300 galbeni aur •intervenţii: refacerea şarpantei acoperişului [1929] •pictură murală: anonim [1937]; „completare" pictură [1937].

✚Biserica «Cuvioasa Paraschiva»+«Sf. Grigore Bogoslovul» Lăicăi –[▲]– edificată, în 1797, prin osârdia pr. Constantin Negraru, pr. Ivan Cernat, diacon Şerb, pe locul donat în acest scop de Mitu Mătăsaru. Renovată în 1846, odată cu adăugarea pridvorului, cu cheltuiala lui Gheorghe Izbăşescu şi a soţiei acestuia, Frusina. Restaurarea efectuată, în 1960, de către Direcţia Monumentelor Istorice a constat din desfiinţarea turlei şi redeschiderea arcadelor pridvorului. Biserica prezintă un plan dreptunghiular, cu absida altarului decroşată, semicirculară în interior şi poligonală la exterior; pridvor deschis cu arcade în plin cintru. Pictura murală originară, executată în 1797, calitativ superioară, se păstrează fragmentar, sub pictura refăcută de Avram, Anghel, Sachelarie [1846]; „reînnoită" în anii 1988-1989.

✝Cruci de piatră: **Cetăţeni**: 1660-1661 [7169] –[▲]–; 1736-1737 [7245] – lângă casa Dumitru Şerb din Cetăţenii din Vale; 1779-1780 [7288] –[▲]– în cătunul Cetăţenii din Deal; ■~ **Lăicăi**: 1715/1730 –[▲]– lângă Cârciuma de Piatră; 1715/1730 –[▲]– lângă poşta veche. Crucea de piatră din 1647 [7155] aprilie 1 –[▲]–, al cărei comanditar a fost demnitarul feudal Socol Cornăţeanul, înălţată în Lunca lui Socol, constituie un monument memorial de referinţă în zonă, alături de crucile edificate în timpul domniei lui Nicolae Mavrocordat.

✝Monumente eroi: **Cetăţeni** [1941-1945] – lângă Căminul cultural Cetăţeni ■~ **Lăicăi** [1916-1918] – lângă Biserica Lăicăi.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 179 locuitori ai comunei Cetățeni, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Primul război mondial [124], Al doilea război mondial [55].

-REZERVAŢII NATURALE

MICRORELIEFUL CARSTIC CETĂȚENI situat pe cursul superior al râului Dâmbovița, având o suprafață de circa 10 ha, se caracterizează prin prezența gresiilor și conglomeratelor de tip „ciupercă" sau „babă", rezultate din eroziunea diferențiată a stâncilor. Monticolul dominant, delimitat de Valea lui Coman și Valea Chiliilor, reprezintă o importantă rezervație arheologică, întrucât se atestă existența unei așezări geto-dacice consolidate, prin descoperirea urmelor cetății edificate din pietre de râu și gresii neprelucrate, asamblarea acestora fiind realizată fără mortar de var, ca, de altfel, și la zidul de incintă al cetății dacice, lung de 56 m, între stâncile dintre cele două văi. Depistarea, în interior, a două niveluri de locuire, printre care o locuință-turn existentă în sec. II-I a. H., distrusă de un incendiu, dar și a trei bazine săpate în stâncă – rezervoare de apă pentru oamenii cetății, relevă caracterul fortificat al acesteia, cetatea constituind un spațiu de refugiu al locuitorilor din așezarea de la baza monticolului, situată pe drumul spre Transilvania, dar şi un important centru comercial – emporium –, în care se perfectau tranzacții între locuitorii din zona Carpaților și negustorii sosiți din Peninsula Balcanică și Arhipelagul Egeean. În perioada medievală, așezarea de la Cetățeni a avut un rol considerabil în constituirea și consolidarea statului feudal independent Țara Românească, întrucât, pe teritoriul acesteia, au fost depistate ruinele a trei biserici pictate, două datând din sec. XIII, iar a treia, din sec. XV, relevându-se, astfel, forța economică, dar și politică a comunității locale din Cetățeni, rolul de post vamal pe drumul comercial dintre localitățile din sudul Carpaților și Brașov.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 143; Idem– *Biserica rupestră Negru Vodă Cetăţeni*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Cetăţile medievale din Argeş-Muscel*, www.google.ro, calameo.1227548

Vintilă Purnichi– *Aşezarea de la Cetăţeni-Muşcel în epoca veche şi medie. „Meteora" românească sau Cetăţuia şi schitul lui Negru Vodă de la Cetăţeni*, Câmpulung-Muscel, 2008, 115 p.; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

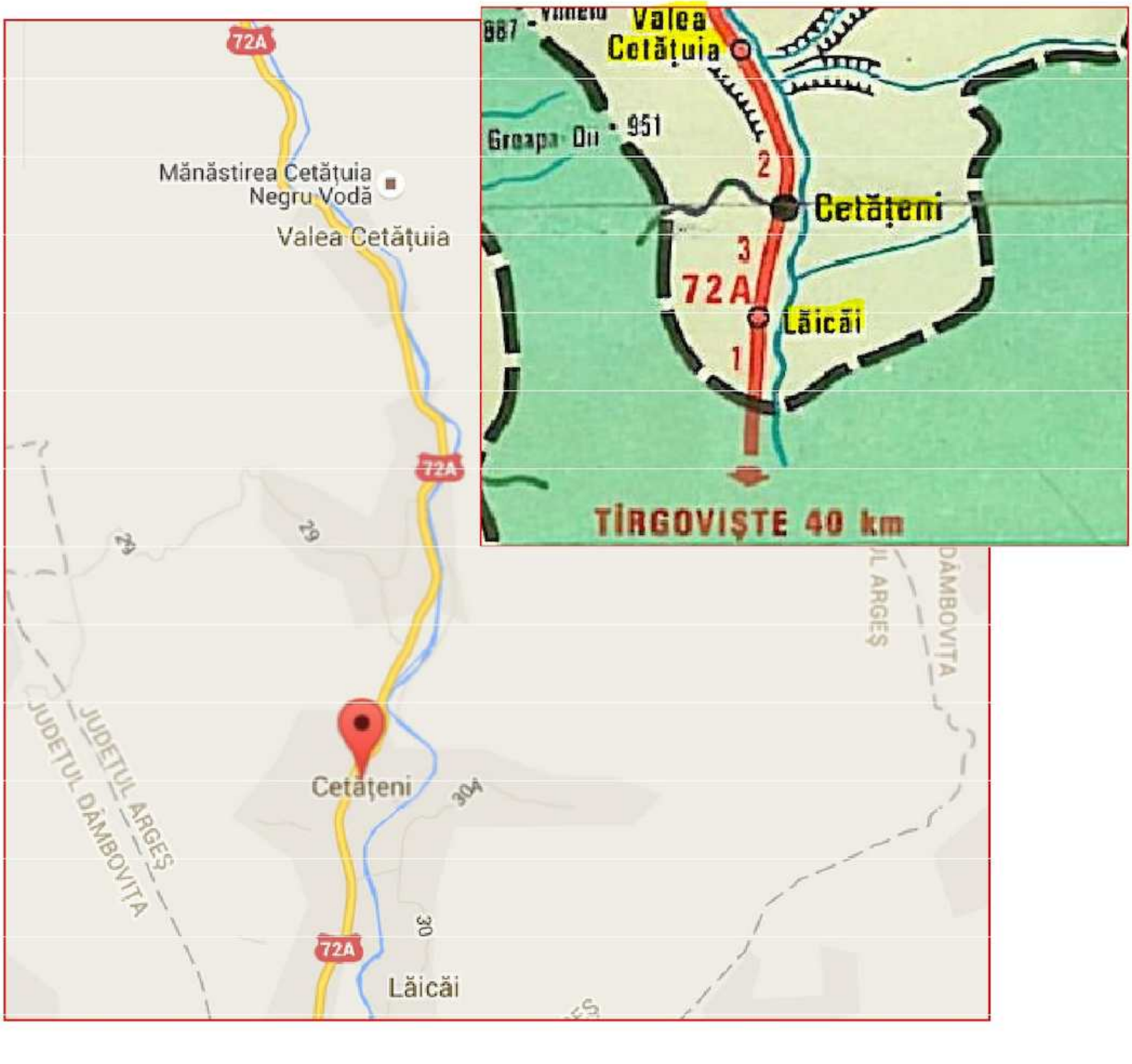
72A
Mănăstirea Cetățuia
Negru Vodă
Valea Cetățuia
72A
Cetățeni
Lăicăi
JUDEȚUL ARGEȘ
JUDEȚUL DÂMBOVIȚA
887
Valea Cetățuia
Grezpa Ou
951
2
Cetățeni
3
72A
Lăicăi
1
TÎRGOVIȘTE 40 km

PRIMĂRIA COMUNEI CETĂŢENI.

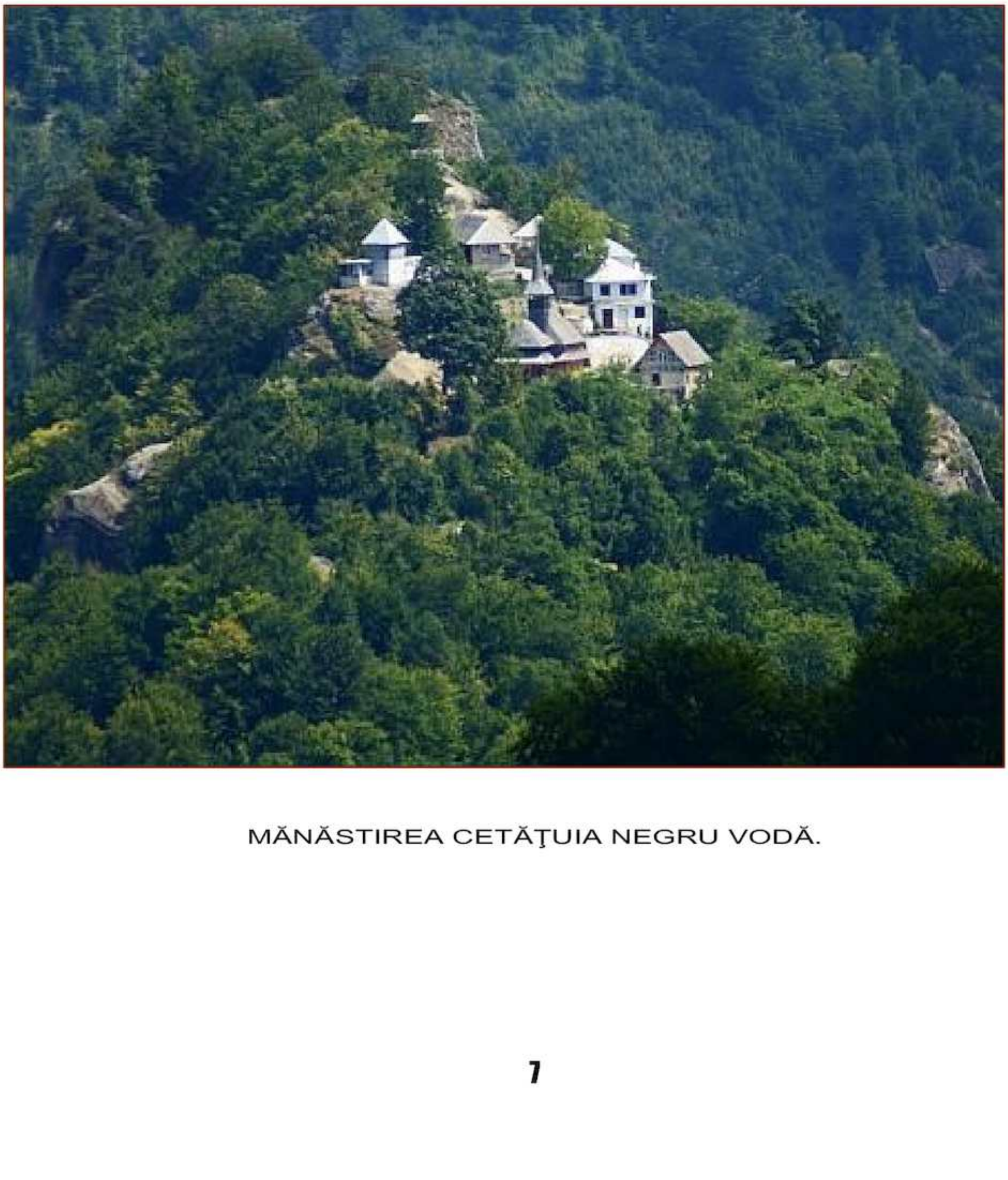

MĂNĂSTIREA CETĂŢUIA NEGRU VODĂ.

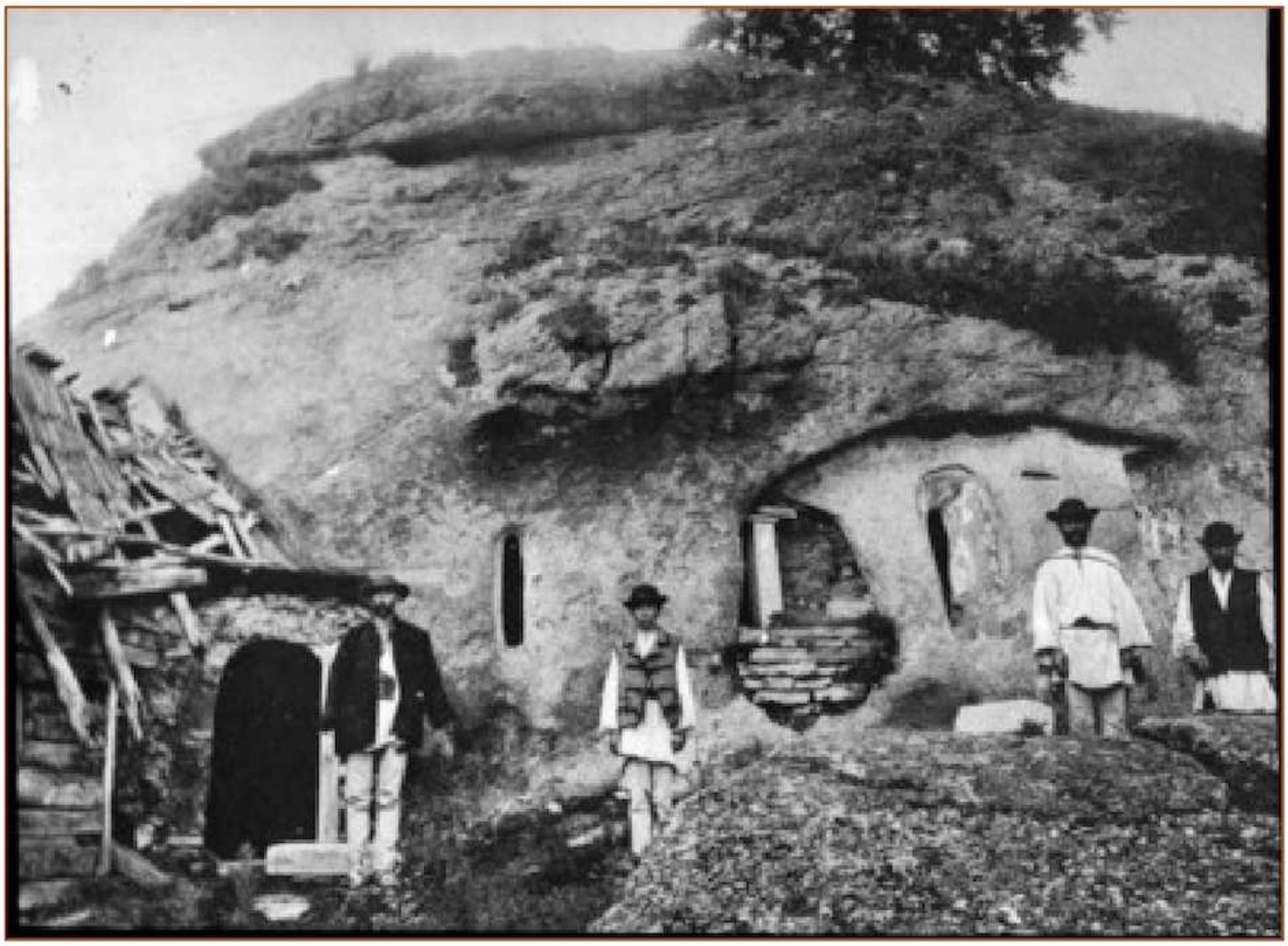

SCHITUL NEGRU VODĂ.

CAVALERUL TRAC.

BISERICA DE LEMN CETĂŢUIA.

BISERICA RUPESTRĂ NEGRU VODĂ.

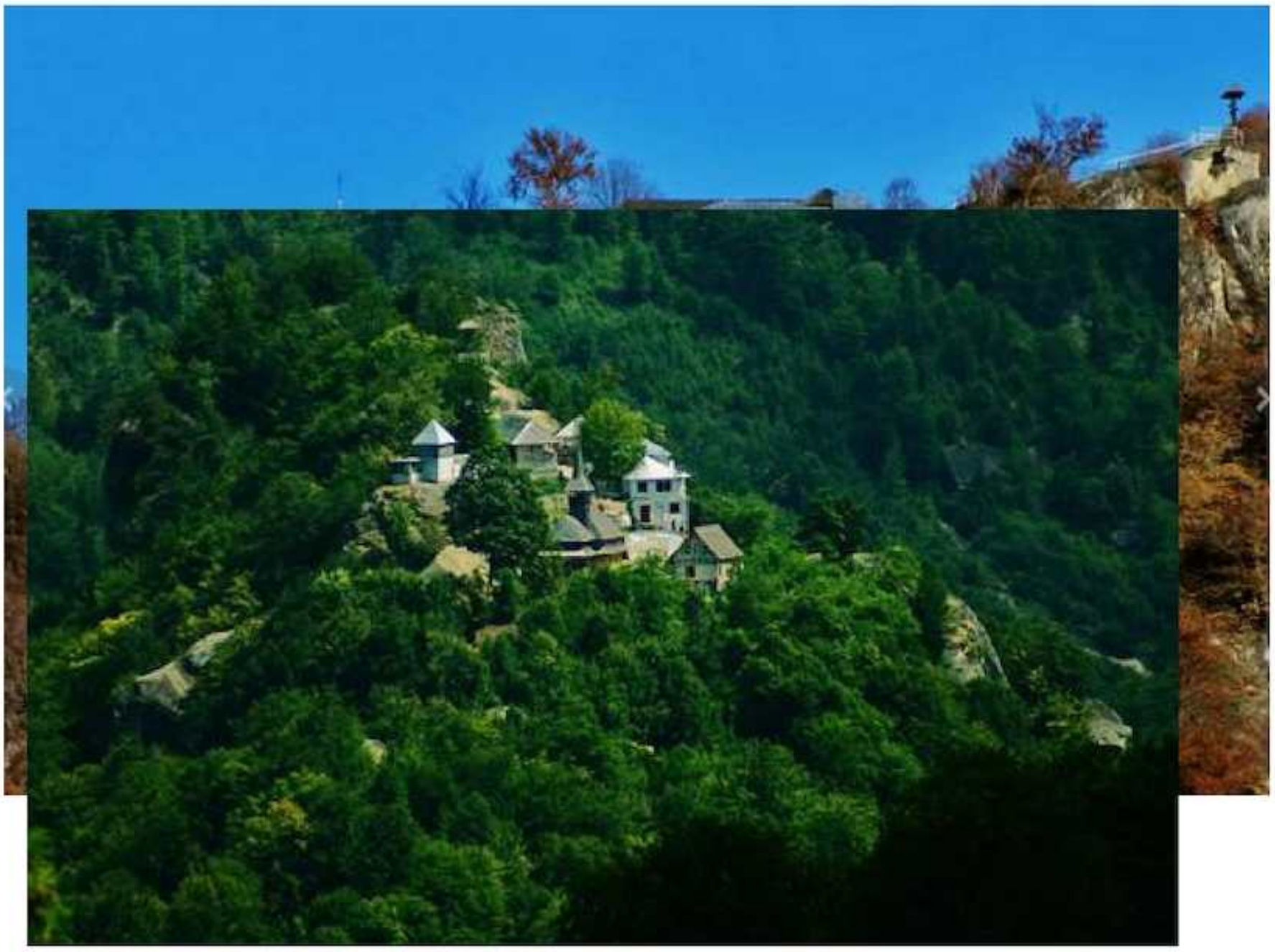

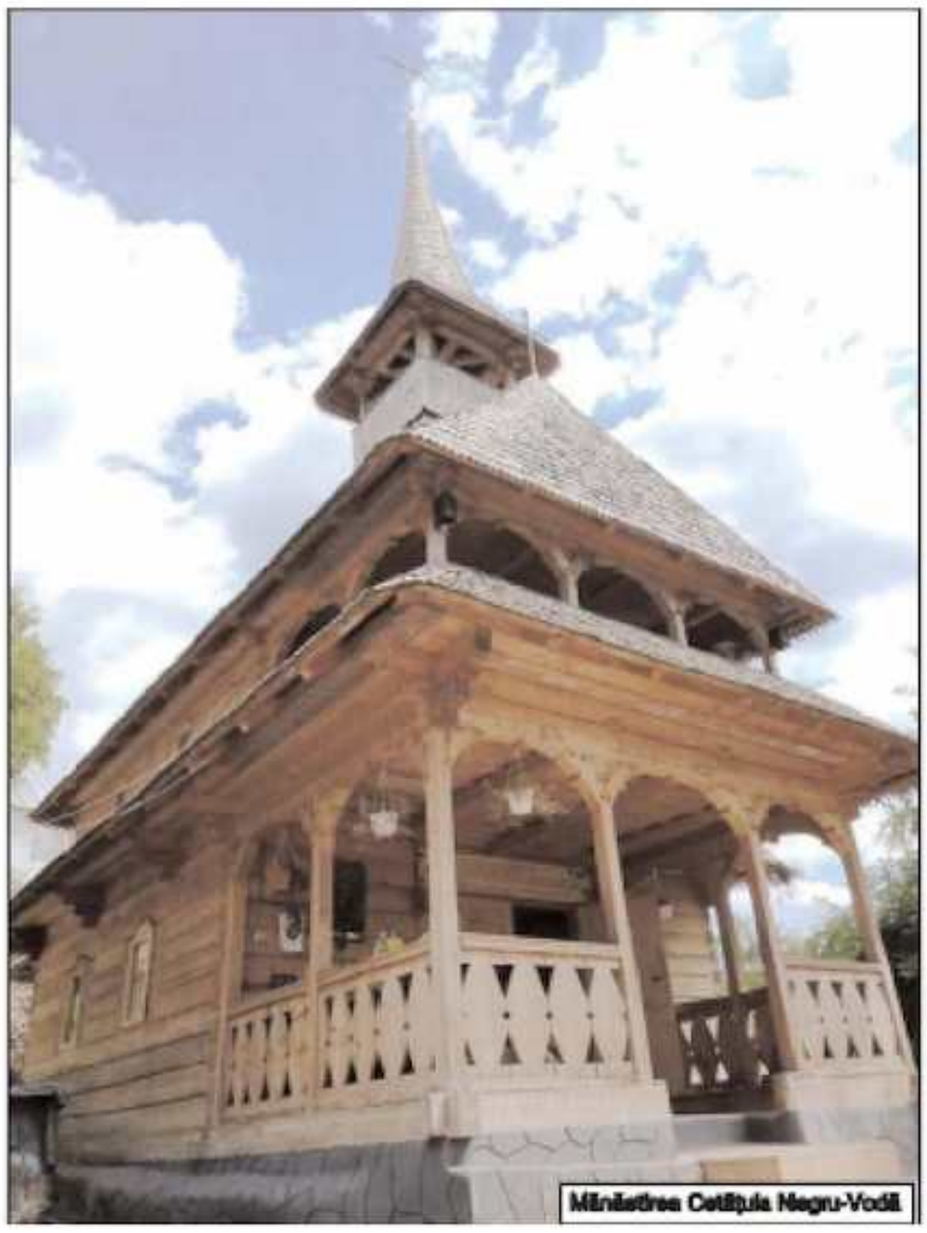

Mănăstirea Cetățuia Negru-Vodă

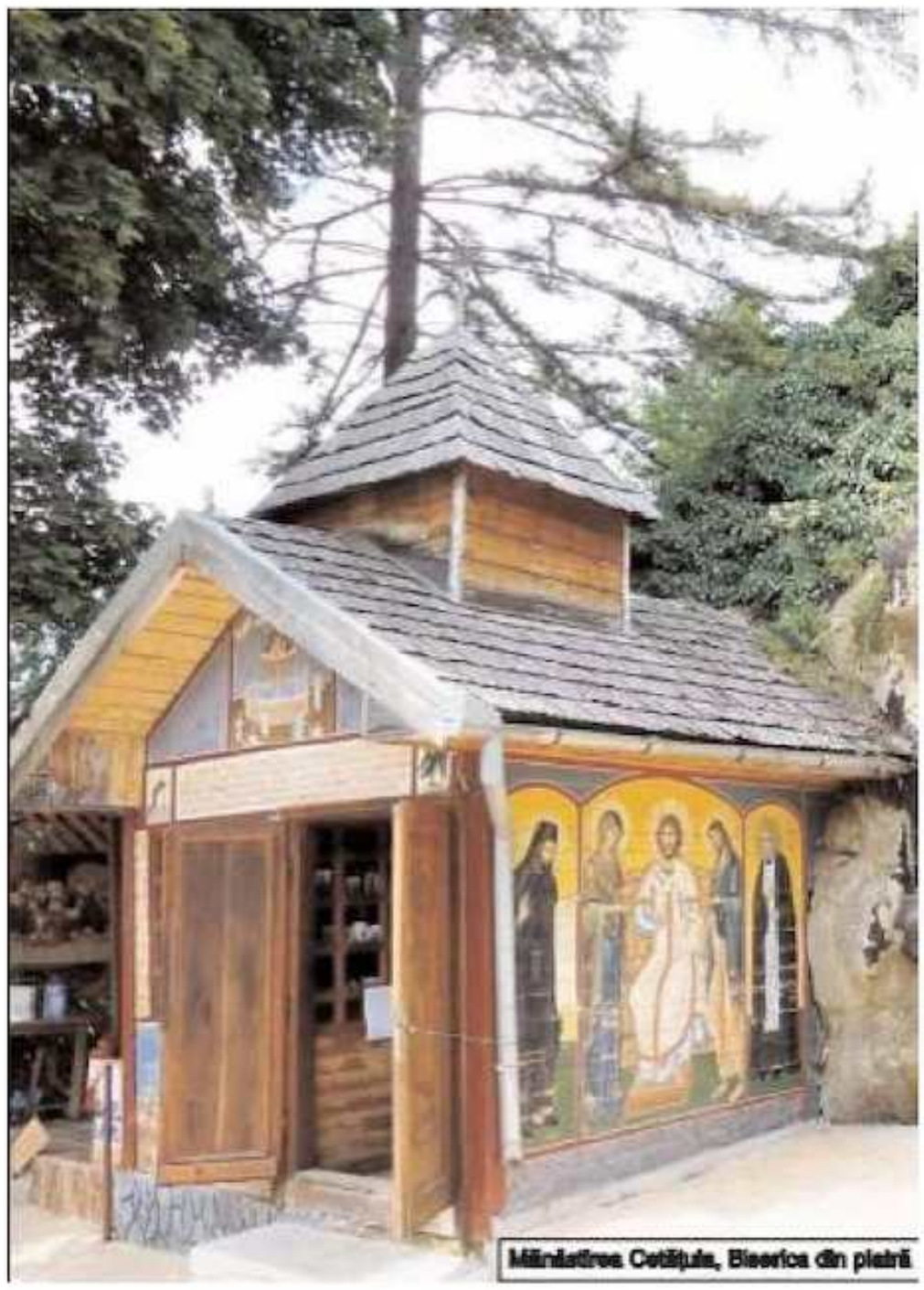

Mănăstirea Cetățuia, Biserica din piatră

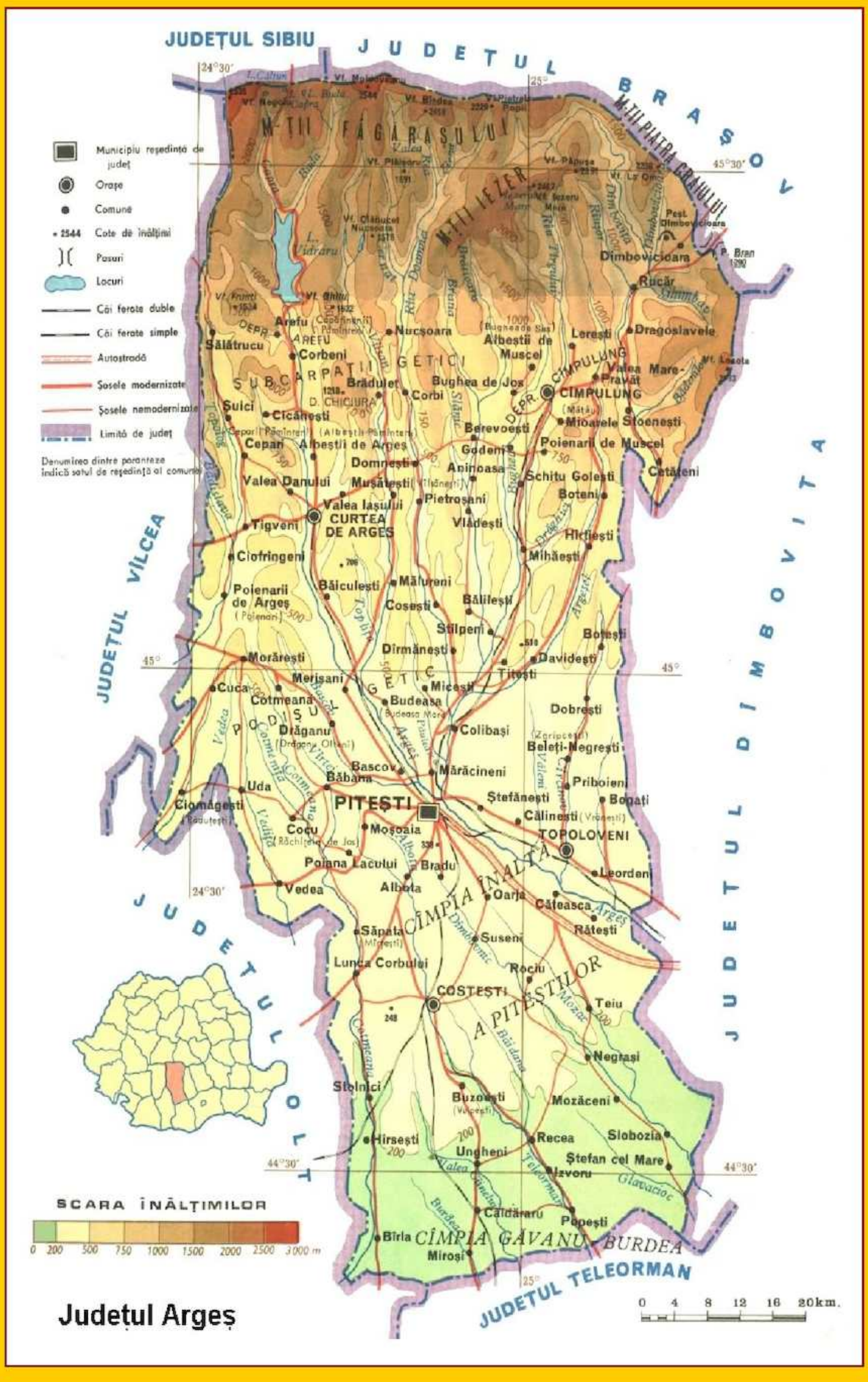

Județul Argeș